

D.B. Tuinzing, R.B. Greebe, J. Dorenbos, E.C.J. Hakman. De kaakcorrectie. Waarom, wanneer, welke wijze? 65 bl., geïll. Amsterdam: VU Uitgeverij, 1998. Prijs f 25,00. ISBN 90 5383 580 6.

Kaakcorrecties, al dan niet op verwijzing van de orthodontist, behoren tegenwoordig tot de routine-ingrepen van de kaakchirurg. De rol van de psycholoog is bij deze behandelingen de afgelopen jaren sterk toegenomen, en daarom is het niet verwonderlijk dat genoemde specialisten hun kennis en ervaring hebben gebundeld.

Helaas blijkt uit de inleiding niet voor welke doelgroep dit boek geschreven is. Voor studenten en algemeen-practici is de inhoud wat summier en voor kaakchirurgen is al veel gepubliceerd over dit onderwerp. Op grond van het eenvoudig taalgebruik en het ontbreken van een literatuurlijst lijkt 'De kaakcorrectie' bestemd te zijn voor (ouders van) patiënten, verpleegkundigen en overige geïnteresseerden, voor wie het boek zonder meer zal voldoen.

De hoofdstukken 'Afwegingen' en 'Psychologische aspecten' geven een helder beeld van de problematiek, alhoewel in laatstgenoemd hoofdstuk terminologie wordt gebruikt en veronderstellingen worden gedaan die (moedwillig?) vragen oproepen. Het zeer summiere derde hoofdstuk 'Diagnose' staat in contrast met het vierde hoofdstuk 'Chirurgische methoden', waarin vrij uitvoerig en op een duidelijke manier de diverse technieken worden besproken. Vooral de 'gedragsregels' voor de operatieve ingrepen zijn informatief. Simpele tekeningen van schedels geven een goed beeld van de plaatsen waar de osteotomieën worden uitgevoerd.

Het hoofdstuk 'Een classificatie' presenteert verschillende dentofaciale afwijkingen, waarbij de onderkaak centraal staat. Voor iedere afwijking wordt een multidisciplinair behandelings-traject beschreven met illustratieve afbeeldingen in kleur. Een negatief punt is dat de volgorde van deze afbeeldingen (klinisch, schematisch) niet gestandaardiseerd is en dat de patiëntenfoto's wel en profiel maar niet en face zijn afgedrukt, terwijl patiënten zichzelf toch meer van voren zien dan van opzij. Misschien wordt er van uitgegaan dat de kaakcorrectie wordt uitgevoerd om er voor de omgeving beter uit te zien. Ook de asymmetrieën, die overigens nergens worden besproken, komen hierdoor niet helemaal tot hun recht.

Het zesde hoofdstuk 'Voeding' is een welkome aanvulling voor verpleegkundigen en (andere verzorgers van) patiënten. Het laatste hoofdstuk 'Tegenslagen' drukt de lezer met de neus op de feiten en geeft aan dat, afgezien van de vele positieve resultaten, ook voor een kaakcorrectie geldt: "Bezint eer gij begint".

R.A.C.A. Voorsmit, Nijmegen

N.U. Zitzmann, P. Schärer. Oral rehabilitation with dental implants. Chemical compendium. 127 bl., geïll. Zurich: University of Zurich, 1997. Prijs f 100,00. ISBN 3 9521296 15.

Dit boek is de derde aflevering uit een serie uitgaven van de vakgroep Vast en Uitneembaar Kroon- en Brugwerk en Materiaalwetenschappen van de Universiteit Zurich. Het boek bestaat uit twee delen. In deel 1 worden in een korte algemene beschouwing de principes bij de chirurgische en de prothetische planning en bij de behandeling in combinatie met implantaten beschreven. Dit deel is zo beknopt dat het hoogstens voor de

student tandheelkunde van informatieve waarde zou mogen zijn.

In deel 2 worden in een twaalf-tal hoofdstukken, telkens aan de hand van één uitgebreide en prachtig gedocumenteerde casus, de indicatiegebieden voor implantaten en een aantal alternatieve therapieën belicht. Zowel de edentate als de partieel dentate patiënt komen aan bod. Aan de hand van een besliskundig schema wordt de lezer telkens gewezen op de mogelijkheden, maar vooral ook op de valkuilen die voor de verschillende klinische situaties gelden. Op deze manier worden de risico's in kaart gebracht bij het eventueel toepassen van implantaten.

De auteurs loodsen de lezer als het ware naar een weloverwogen indicatie, die tot de keuze van de uiteindelijke therapie voert. De stap-voor-stap beschrijving van de casus maakt het verloop van de behandeling voor de lezer goed te doorgronden. Dat de behandeling in dit boek uitsluitend plaatsvindt met Bränemark-implantaten is weliswaar een beperking, maar de meeste beschreven principes zijn tamelijk universeel en gelden ook voor andere implantaatsystemen.

Het boek besluit met een aardige appendix waarin patiëntinformatie, informed consent formularia en besliskundige schema's voor de verschillende klinische situaties zijn te vinden. Al met al een aardig 'bladerboek' om ideeën voor behandelingen op te doen of om de patiënt te laten zien wat hij (maximaal) aan resultaat mag verwachten als een behandeling met implantaten wordt overwogen.

M.S. Cune, Houten

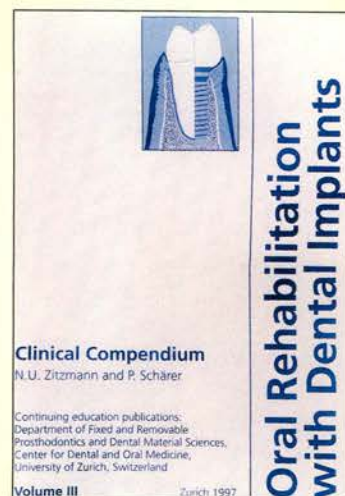
J.P. Shah. Head and neck surgery. 2e druk, 640 bl., geïll. Londen: Mosby-Wolfe, 1996. Prijs £ 249.50. ISBN 0 7234 2131 5.

Professor Shah kan als algemeen-chirurg en hoofd van de Head and Neck Service van het Memorial Sloan-Kettering Cancer Center (Cornell University Medical College te New York), bogen op een ruim twintigjarige ervaring in de hoofd-halsoncologie en -chirurgie.

Het te bespreken boek is een vervolg op de eerder (1987 en 1990) in twee aparte delen verschenen 'Color Atlas of Head and Neck Surgery' en is specifiek bedoeld voor in de oncologische hoofd-halschirurgie geïnteresseerde algemeen-chirurgen, KNO-artsen, plastisch chirurgen en mond-kaakchirurgen. Het hoort derhalve thuis in de boekenkast van al deze specialisten en specialisten in opleiding, maar ook in hun afdelings- en universiteitsbibliotheken.

Voor de geïnteresseerde tandarts of student tandheelkunde biedt het boek waardevolle informatie in de vorm van overzichtelijke kleurenfotografische afbeeldingen van de verschillende operatieve ingrepen, step-by-step gerangschikt, soms verduidelijkt met behulp van schematische tekeningen en voorzien van heldere tekst, schema's en tabellen. Er is een goede, up-to-date bibliografie met literatuurverwijzingen tot en met 1996.

In vijftien hoofdstukken worden de chirurgische technieken

voor de behandeling van neoplasmata in de verschillende anatomische structuren en regio's binnen het hoofd-halsgebied belicht, alsmede de reconstructie van de door deze ablatieve chirurgie ontstane defecten, onder andere met behulp van vrije gerevasculariseerde lappen.

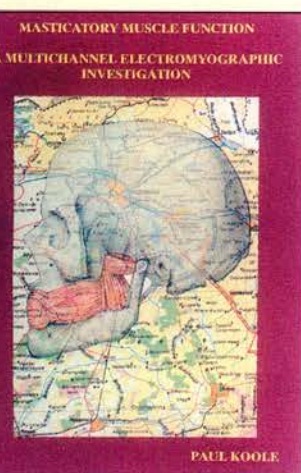
Een mogelijk bezwaar ten aanzien van dit boek geldt voor de eenzijdigheid van opvatting, inzicht en uitvoering, mede gezien het gegeven dat alles de sfeer ademt van professor Shah en dat alle patiënten door hem persoonlijk werden geopereerd en geëvalueerd. Nieuw ten opzichte van de eerdere uitgave is dat thans ook de resultaten van de betreffende behandelingen worden gerapporteerd. Een mogelijk alternatief voor dit boek zou de 'CD-atlas of head and neck surgery' 1997, kunnen zijn. Andere atlanten, zoals 'An atlas of head and neck surgery' van J.M. Loré Jr en 'Atlas of head and neck surgery' van M.E. Johns lijken enigermate gedateerd.

Concluderend kan worden gesteld dat het besproken boek een fraaie, geactualiseerde editie is van een eerdere monografie in twee delen, en dat het boek uitermate waardevol is voor de in oncologische hoofd-halschirurgie geïnteresseerde specialist (in opleiding).

Ph.A. van Damme, Nijmegen

P. Koole. Masticatory muscle function. A multichannel electromyographic investigation. 496 bl. Groningen: Rijksuniversiteit Groningen, 1998. ISBN 90 367 0917 2. Academisch proefschrift.

Het proefschrift van Paul Koole is een kanjer. Het beslaat dan ook onderzoek over een periode van twintig jaar, met als onderwerpen de anatomie, de methodologie en vooral de elektromyografie. Voor

het eerst in de wetenschappelijke geschiedenis is iemand erin geslaagd simultaan elektromyografische data te verzamelen van alle spieren betrokken bij de kaakbewegingen. Het hoofddoel van het onderzoek was een beter inzicht te verkrijgen in de werking van de m. pterygoideus lateralis, die klassiek als tweebuikig omschreven werd, met een eventueel gedifferentieerde functie bij verschillende kaakbewegingen. Om deze vraag op een methodologisch verantwoorde manier te bestuderen, werden eerst enkele preliminaire onderzoeken verricht die een idee gaven over de manier waarop de twee buiken van de pterygoideus lateralis aangeprikt dienden te worden, en over de verbanden tussen elektromyografische activiteit gemeten via oppervlakte-elektroden versus draadelektroden. Terecht besteedt Koole aandacht aan de mogelijkheden en vooral beperkingen van de elektromyografie als techniek, en bovendien is het boekwerk in zijn geheel een illustratie van de technische ontwikkelingen en verbeteringen in dit verband.

In het eerste deel worden de gegevens beschreven die opgetekend werden bij een geselecteerde groep 'super-normals'. Voornamelijk wordt de EMG-activiteit van de m. masseter, temporalis en digastricus bij maximaal aanspannen vergeleken met die tijdens (langzaam en snel) openen en sluiten van de mond, en tijdens kauwen van kauwgom en wortelen.

In het tweede deel worden bij een groep symptoomvrije proefpersonen 11 spieren simultaan afgeleid met behulp van de in het eerste deel getoetste technieken. Statische contacten, grensbewegingen van de onderkaak, maximale en halfmaximale contractie van de verschillende spieren, 'basic jaw movements' (openen en sluiten, voor- en achterwaarts), vanuit rustpositie naar de most retruded position, zijwaartse bewegingen enzovoorts worden EMG-kundig geanalyseerd. Op die manier werd een echte 'database' over de contractie van de verschillende spieren tijdens al deze bewegingen gecreëerd. Het laatste hoofdstuk vergelijkt de waarden van bij deze basisbewegingen en -taken met de waarden opgetekend bij maximale krachtingspanning.

De belangrijkste resultaten: er zijn grote verschillen in het contractiepatroon van één spier, mede afhankelijk van de gevraagde taak; er bestaat een grote invloed van tandcontact op de spiercontractie; en er bestaat een grote interindividuele verscheidenheid betreffende de activiteit van de pterygoideus lateralis spierbuiken.

Dit boek is vooral interessant voor studenten en onderzoekers die meer willen weten over de mogelijkheden en beperkingen van elektromyografie en over de contractiepatronen van de kauwspieren bij de verschillende bewegingen van de onderkaak.

A. de Laat, Leuven

Recensie-exemplaren

Het merendeel van de hier aangekondigde uitgaven zal nog nader in één van de volgende afleveringen worden besproken.

- H. Kalsbeek, M.A.J. Eijkman, J.H.G. Poorterman, G.H. Verrips, J.A. Kieft. Tandheelkundige verzorging jeugdige ziekenfondsverzekerden. Een onderzoek naar veranderingen in mondgezondheid en preventief tandheelkundig gedrag na de stelselwijziging. Tussenmeting 1996-'97. Leiden: TNO-PG, 1997. Prijs f 48,85. ISBN 90 6743 501 5.
- J.J. Deelder-Kamerling. Sluyters-Hamburger, H.J. Walter-Ebbenhout, red. Rechtspraak Medisch Tucht recht 1997. 239 bl. Lelystad: Koninklijke Vermande, 1998. ISBN 90 5458 544 7.
- J.Tams. Suitability of polylactide plates and screws for mandibular fracture fixation. 119 bl. Groningen: Rijksuniversiteit Groningen, 1998. Academisch proefschrift. ISBN 90 367 0856 7
- G. Kent, R. Croucher. Achieving oral health. The social context of dental care. 198 bl. Oxford: Wright, 1998. Prijs £ 17.99. ISBN 0 7236 1057 6.
- G. Laskaris. Pocket Atlas of Oral Diseases. 277 bl., geïll. Stuttgart/New York: Thieme Verlag, 1998. Prijs 48.00 DM. ISBN 3 13 107471 x.
- H.J.J. Leenen, J.K.M. Gevers. Gezondheidsrecht voor opleidingen in de gezondheidszorg. 180 bl. Houten/Diegem: Bohn Stafleu Van Loghum, 1996. Prijs 52,75. ISBN 90 313 2102 8.